
Mikael Nordenmark

Familjesituation och arbetsmarknadsstatus

Vad förklarar ensamstående föräldrars låga sannolikhet att erhålla ett arbete?

Syftet med denna undersökning är att studera om, och i så fall varför, ensamstående föräldrar har en lägre sannolikhet än andra familjekonstellationer att komma tillbaka till ett arbete när de väl blivit arbetslösa. Studiens frågeställningar analyseras med hjälp av en longitudinell undersökning av 3 500 slumpmässigt utvalda arbetslösa. Resultaten visar att ensamstående föräldrar som är arbetslösa har cirka hälften så stor chans att få ett arbete, jämfört med sammanboende föräldrar. Detta kan till viss del förklaras av att ensamstående med barn oftare är lågutbildade, både generellt sett och vad gäller yrkesutbildning. De mår också sämre, både psykiskt och fysiskt, och de ser mer negativt på framtiden än andra familjetyper.

Arbetslöshetstalet i Sverige har, efter att ha legat på en tämligen stabil och hög nivå under stora delar av 1990-talet, sakta börjat sjunka. Mellan åren 1993 och 1997 pendlade den öppna arbetslösheten kring åtta procent. Under de två efterföljande åren har andelen öppet arbetslösa sjunkit för att 1999 ligga kring fem procent (SCB 1999). Trots detta är det en bra bit kvar ned till de nivåer kring två-tre procent som Sverige hade innan den senaste arbetslöshetschocken slog till, vilket innebär att arbetslösheten fort-

farande är ett av de största samhällsproblemen i Sverige.

Alla kategorier av människor drabbas dock inte av arbetslöshet i likartad utsträckning. Forskningsresultat har visat att de negativa psykologiska effekterna av arbetslöshet är störst bland de som saknar förvärvsarbete av både ekonomiska och sociala skäl. Kategorier av människor som är överrepresenterade i detta sammanhang är invandrare, ungdomar samt ensamstående föräldrar. Bland dessa grupper är det stora andelar som har starka ekonomiska och sociala behov av förvärvsarbete och därmed är det också många som får ett försämrat välbefinnande vid arbetslöshet (Nordenmark 1999a). Men det är inte bara de negativa effekterna av arbetslöshet som varierar. Även risken att över huvud taget bli arbetslös

Mikael Nordenmark är fil dr i sociologi och innehar en forskartjänst på Sociologiska institutionen, Umeå universitet samt SCASSS i Uppsala.

skiftar mellan olika grupper av människor, vilket åskådliggörs i *tabell 1* som baseras på uppgifter från SCBs så kallade ULF-undersökningar.¹

Resultaten visar att arbetslöshetstalen varierar kraftigt både mellan olika konjunkturfaser och skilda kategorier av människor. Kvinnor har högre arbetslöshetstal än män fram till 1990-talets början men under den senaste lågkonjunkturen passerar männen kvinnorna. Arbetslöshetsnivåerna är högre bland yngre människor och lågutbildade än bland äldre och högutbildade under samtliga konjunkturfaser. Till sist visar också resultaten i *tabell 1* att det är en större andel av utländska medborgare och ensamstående som är arbetslösa än vad det är bland svenskar och sammanboende. Sammanfattningsvis

kan det konstateras att det är grupper som traditionellt sett har haft det svårt på arbetsmarknaden som uppvisar de högsta arbetslöshetstalen men resultaten visar också att andra, mer resursstarka kategorier, har höjt sina arbetslöshetsnivåer kraftigt under 1990-talets lågkonjunktur.

1. Samtliga analyser i artikeln har även genomförts för män och kvinnor separat, men eftersom dessa resultat inte avviker nämnvärt från de resultat som framkommer vid de analyser som inkluderar både män och kvinnor, redovisas endast resultaten från de sistnämnda analyserna. Det kan även påpekas att det begränsade antalet ensamstående män som har hemmaboende barn innebär att tillförlitligheten och stabiliteten i de separata analyserna gällande enbart män är låg.

Tabell 1. Andelen arbetslösa bland olika kategorier av människor under skilda konjunkturfaser (arbetskraften, 16-65 år) (N = cirka 106 000) (källa: Åberg m fl 1997).

	1975-80 (hög)	1981-85 (låg)	1986-91 (hög)	1992-95 (låg)
<i>Kön</i>				
Män	2,4	4,3	3,3	11,6
Kvinnor	3,7	5,4	4,1	10,9
<i>Ålder</i>				
16-25 år	7,5	10,4	8,7	22,9
26-35 år	3,0	4,8	4,0	13,5
36-45 år	1,7	2,9	2,3	9,1
46-55 år	1,3	2,5	1,7	6,4
56-65 år	2,2	4,4	2,3	7,2
<i>Utbildning</i>				
Grundskola	3,3	5,2	3,9	10,3
2-årigt gymnasium	3,2	6,0	4,2	13,9
3-årigt gymnasium	2,7	3,6	3,5	13,8
Eftergymnasial mindre än 2 år	2,8	3,9	3,6	8,2
Eftergymnasial mer än 2 år	1,5	1,6	1,9	6,1
<i>Medborgarskap</i>				
Ej svensk	5,1	8,5	9,0	22,1
Svensk	2,9	4,6	3,4	10,7
<i>Familjetyp</i>				
Ensamstående utan barn	5,6	7,6	6,6	16,8
Ensamstående med barn	5,2	6,7	5,4	17,9
Sammanboende utan barn	2,6	4,4	2,8	8,7
Sammanboende med barn	2,2	3,2	2,3	8,9

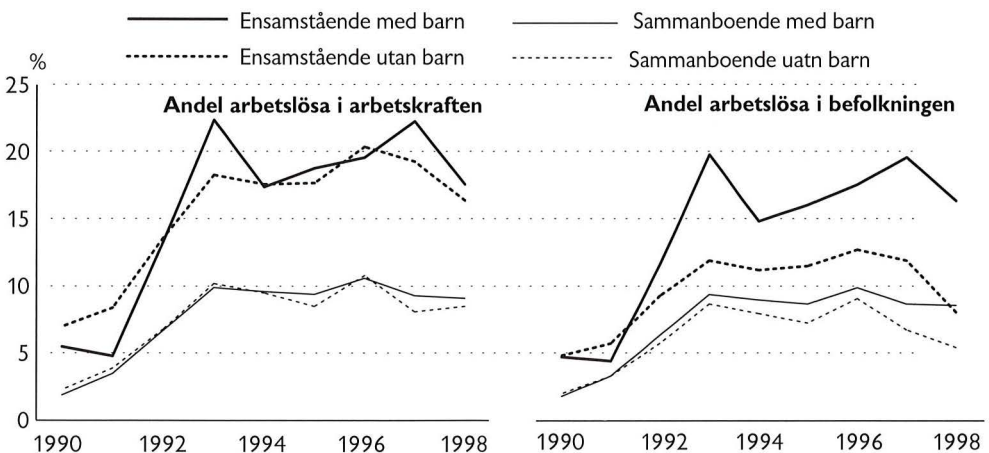
Flertalet av de ovan nämnda arbetslöshets-siffrorna är väl kända sedan tidigare och är därmed inte på något vis överraskande eller oväntade. Undantaget är dock arbetslöshetstalen gällande individer som befinner sig i varierande familjetyper. Dessa visar att arbetslösheten är ungefär dubbelt så hög bland ensamstående som bland sammanboende under samtliga konjunkturfaser. Under den senaste arbetslöshetschocken är arbetslösheten bland ensamstående med hemmaboende barn så hög som 18 procent! Separata analyser för män respektive kvinnor visar att arbetslösheten är hög för såväl ensamstående kvinnor med och utan barn som för ensamstående män med och utan barn (dessa tabeller visas ej), vilket indikerar att det är familjesituation och inte kön som är av störst betydelse i detta sammanhang. Det bör dock påpekas att eftersom cirka 85 procent av de ensamstående med hemmaboende barn är kvinnor är det i huvudsak kvinnor som drabbas av det höga arbetslöshetstalet för denna kategori. Bilden av de ensamståendes, och framförallt ensamstående föräldrars, utsatta situation på arbets-

markanden förstärks ytterligare vid en studie av arbetslöshetens utveckling under 1990-talet.

Siffrorna i *figur 1*, gällande arbetslösa i arbetskraften, visar med all tydlighet hur kraftigt arbetslöshetstalen steg för ensamstående under den inledande delen av 1990-talet. Studeras andelen arbetslösa bland den vuxna befolkningen sjunker arbetslöshetstalet för ensamstående utan barn kraftigt, sannolikt till följd av de stora antalet som studerar eller är pensionerade i denna kategori. Däremot består nästan den höga arbetslöshetsnivån för ensamstående med barn, vilket återigen framhäver denna grups utsatthet på den svenska arbetsmarknaden.

Att det är stora andelar arbetslösa bland yngre, lågutbildade och utländska medborgare kan, åtminstone delvis, förklaras av bristen på humankapital som t ex utbildning, språkkunskaper och arbetslivserfarenhet, men vad är det som gör att både ensamstående utan och, framförallt, med hemmaboende barn löper så stor relativ risk för arbetslöshet? I artikeln ska ensamstående föräldrars utsatta arbetsmarknadssituation

Figur 1. Arbetslöshet för olika familjetyper i arbetskraften samt i befolkningen (16–65 år) mellan åren 1990 och 1998 (ULF-undersökningarna).

studeras genom att undersöka om denna kategori även har det svårare än andra att komma tillbaka från arbetslöshet till arbete och vad detta i så fall kan bero på.

Olika mikroförklaringar till sannolikheten att erhålla ett arbete

Förklaringar till varför vissa människor löper större risk än andra att inte ta sig ur arbetslöshet härrör vanligen från teorier på mikro-nivån. Dessa teorier används ofta till att förklara och förstå både varför vissa människor löper större risk än andra att bli arbetslösa och varför vissa människor har svårare än andra att komma tillbaka till ett arbete när de väl blivit arbetslösa. Det finns naturligtvis en rad möjliga orsaker till varför ensamstående föräldrar kan tänkas ha en lägre sannolikhet än andra att komma tillbaka till förvärvsarbete. För det första är det tänkbart att ansvaret för barn begränsar antalet jobb som är möjliga att söka. För det andra kan detta ansvar, på grund av att det kan försvåra möjligheten att arbeta övertid och oregelbunden arbetstid, också inverka negativt på arbetsgivarnas benägenhet att vilja anställa ensamstående med barn. För det tredje är det möjligt att bidrags- och skattesystemets utformning gör att det inte är ekonomiskt lönsamt att förvärvsarbeta, åtminstone för vissa ensamstående föräldrar.

Eftersom dessa förklaringar är svåra att empiriskt undersöka med hjälp av det data-material som finns till förfogande i denna studie kommer artikeln att fokusera på några andra vanliga förklaringar till varför vissa människor har en lägre sannolikhet än andra att erhålla ett jobb. Dessa förklaringar hänger samman med betydelsen av arbetsmarknads- och arbetslösheterfarenhet, arbetsmotivation och sökbeteende, välbefinnande, socialt kontaktnät samt viktiga

personegenskaper. Syftet är att undersöka om dessa faktorer kan bidra till att förklara varför ensamstående föräldrar har svårt att hävda sig på den svenska arbetsmarknaden. Detta avsnitt mynnar ut i ett antal hypoteser gällande möjliga orsaker till den låga jobbchansen för ensamstående föräldrar.

En förklaring till varför vissa har svårt att erhålla ett arbete hänger samman med individens arbetsmarknadserfarenheter samt den lokala arbetsmarknadens beskaffenhet. Ett ofta förekommande kriterium för att bli aktuell för en tjänst är att den sökande har erfarenhet av tidigare förvärvsarbete. Dessutom har undersökningar visat att långa perioder av arbetslöshet minskar chansen för anställning. Ytterligare två faktorer som visat sig ha stor betydelse för chansen att finna ett arbete är den regionala arbetsmarknadssituationen och om den arbetslöse fått löfte om återanställning hos en tidigare arbetsgivare eller ej. Arbetslösa som bor på platser med relativt låg regional arbetslöshet och de som har fått ett löfte om att bli återanställda har betydligt större chans att finna ett arbete än de som bor på platser med hög arbetslöshet, respektive inte har fått något återanställningslöfte (Åberg 1997, 1999).

Trots att många empiriska studier har hittat relativt svaga samband mellan sökbeteende och chansen att finna ett arbete (Bolinder 1999; Åberg 1997, 1999) anses den arbetslöses sökbeteende i många sammanhang vara av avgörande betydelse för möjligheten av finna ett arbete. Dessa argument grundar sig i huvudsak på den ekonomiska så kallade sökteorin. Ett grundantagande i denna teori är att individens möjlighet att finna ett arbete till stor del bestäms av arbetsmotivation och sökbeteende. Desto mer effektivt och frekvent den arbetslöse söker efter ett jobb, ju större är chansen att

hon finner ett arbete och ju lägre kommer arbetslöshetsnivån att bli. Sökaktiviteten bland arbetslösa antas i sin tur i hög grad bestämmas av de ekonomiska incitamenten för att finna ett arbete (Devine & Kiefer 1991, Holmlund 1998, Layard m fl 1994, Radetzki 1996).

Redan de klassiska arbetslöshetsstudierna under 1930-talet genomförda av Jahoda, Lazarsfeld och Zeisel (1971) samt Bakke (1933) illustrerade att långvarig arbetslöshet ofta är relaterat till ekonomiska problem, bristande framtidstro och lågt välbefinnande. Dessa resultat har även verifierats av en mängd senare undersökningar. En överväldigande majoritet av dessa visar att både den fysiska och psykiska hälsan generellt är sämre bland arbetslösa än bland förvärvsarbetande (se t ex Kessler m fl 1989, Korpi 1994, Nordenmark 1999b, Nordenmark & Strandh 1999, Warr m fl 1988). Det råder dock en viss oenighet om huruvida denna skillnad i huvudsak beror på att hälsorelaterade problem orsakar arbetslöshet eller om det är arbetslösheten som gör att individens hälsa försämras. Longitudinella studier indikerar att arbetslöshet vanligen försämrar människors välbefinnande, men att det också förekommer en viss selektion, vilket innebär att ohälsa också till viss del orsakar arbetslöshet (Nordenmark 1999b).

Även ett begränsat socialt kontaktnät kan vara till nackdel när det gäller chanserna att bibehålla fotfästet på arbetsmarknaden och att finna ett nytt arbete vid arbetslöshet. Många arbeten erhålls genom kontakter med vänner, släktingar eller familjemedlemmar. Dels kan ungdomar erbjudas jobb på sina föräldrars arbetsplatser, dels kan vuxna få tips om nya arbeten av sina släktingar och vänner. Mot bakgrund av detta är det sannolikt att både förvärvsarbetande

och arbetslösa som har ett begränsat kontaktnät har svårare än andra att finna ett nytt arbete. Men det är inte bara *antalet* potentiella jobbförmedlare som kan ha betydelse för en individs chans att finna ett arbete utan även kontaktnätets "kvalité". Det är större sannolikhet att bekanta som har ett förvärvsarbete har något att erbjuda i form av jobb eller jobbtips än vad som är fallet om de flesta av ens vänner står utanför den reguljära arbetsmarknaden.

Det är ett sedan länge känt faktum att de kvalifikationer och personegenskaper som arbetsgivarna efterfrågar är av central betydelse för individens chans att behålla ett arbete och för den jobbsökandes möjlighet att erhålla ett nytt jobb. Att ha ett starkt kapital i form av hög och rätt utbildning brukar betraktas som den viktigaste faktorn när det gäller möjligheten att erhålla och bibehålla en fast förankring på arbetsmarknaden. Högutbildade har också lägre arbetslöshetsrisker än lågutbildade. Allt som oftast framhävs också vikten av att kunna behärska det svenska språket och att kunna anpassa sig till den "kultur" som råder på svenska arbetsplatser, vilket visar sig i att invandrare har betydligt högre arbetslöshetsrisker än svenskfödda. Andra individegenskaper som kan tänkas påverka arbetsgivarnas val av arbetskraft är kön och ålder. Exempelvis är arbetslöshetstalen högst bland de yngsta åldersgrupperna på arbetsmarknaden (se t ex Åberg m fl 1997).

Hur kan ovanstående resonemang, om faktorer på mikronivå som kan tänkas påverka individers chanser att finna ett arbete vid arbetslöshet, kopplas till ensamstående föräldrars utsatta arbetsmarknadssituation? Var och en av de ovanstående faktorerna kan delvis eller helt tänkas förklara varför ensamstående föräldrar har det svårare än andra kategorier att etablera sig på den svenska

arbetsmarknaden. En tänkbar hypotes är att ensamstående med barn generellt sett har mindre arbetsmarknadserfarenhet och mer arbetslöshetserfarenhet än andra och på grund av detta har större svårigheter att finna och behålla ett arbete. Det är också möjligt att det huvudsakliga ansvaret för egna barn innebär att denna kategori, bland annat på grund av tidsbrist, är mindre motiverade att förvärvsarbeta och därmed också söker arbete mindre aktivt än andra. Vidare är det sannolikt att ensamstående föräldrar är mer ekonomiskt och mentalt pressade än andra kategorier, vilket också kan påverka arbetsmarknadsstatusen. Det kan också tänkas att ensamstående föräldrars möjligheter på arbetsmarknaden begränsas av att de har ett mer begränsat kontaktnät, på så vis att de har en relativt liten umgängeskrets och en stor andel arbetslösa vänner. Till slut är det även möjligt att andra individegenskaper som arbetsgivare anser vara mindre önskvärda, som t ex låg utbildning och invandrarbakgrund, är överrepresenterade i denna kategori, vilket också ökar risken att bli arbetslös och minskar chansen att finna ett arbete.

Syftet med denna undersökning är att studera om, och i så fall varför, ensamstående föräldrar har en lägre sannolikhet än andra att komma tillbaka till ett arbete när de väl blivit arbetslösa. Detta görs genom att testa följande hypoteser:

1. Arbetslösa ensamstående föräldrar har lägre sannolikhet än andra att finna ett arbete.
2. Ensamstående föräldrar har mindre chans än andra att finna ett arbete på grund av att de:
  - a) består av en stor andel med personegenskaper som ej eftertraktas av arbetsgivare.

- b) har en sämre arbetsmarknadssituation.
- c) har svagare arbetsmotivation och söker arbete mindre aktivt.
- d) har ett sämre välbefinnande och mindre framtidstro.
- e) har ett sämre kontaktnät.

Data och variabler

Undersökningen benämns "LUP" (Long-term Unemployment Project) och urvalet gjordes i början av 1996 ur den så kallade HÄNDEL-databasen vid Arbetsmarknadsstyrelsen. Denna databas består av information om alla arbetslösas arbetsmarknadssituation från 1992 och framåt. Detta material kompletterades med två intervjuundersökningar, en i anslutning till urvalstillfället och en andra, inkluderande de som deltog vid de första urvalstillfället, nästan två år senare. Vid den senare undersökningen hade cirka 37 procent fått arbete, 12 procent var studerande, 7 procent var antingen föräldralediga, pensionärer eller sjukskrivna och, slutligen, 44 procent var fortfarande arbetslösa. Intervjuerna gjordes via telefon och 74 respektive 80 procent besvarade frågorna. Det var endast cirka 6 procent av bortfallen som avböjde att delta i de båda intervjuundersökningarna. Den resterande delen föll bort på grund av faktorer som t ex hemligt telefonnummer, språksvårigheter och utlandsvistelse.

Varje hypotes gällande förklaringar till sannolikheten att ha erhållit ett arbete analyseras med hjälp av fem olika kluster av variabler. Hypotesen angående arbetsmarknadssituationens betydelse undersöks med hjälp av det totala antalet arbetslöshetsdagar under den senaste arbetslöshetsperioden och andelen arbetslösa i hemkommunen. Vidare används två frågor gällande huruvida respondenten haft ett arbete innan den

senaste arbetslöshetsperioden och om den svarande har ett arbete på gång, vanligen ett löfte om anställning hos en tidigare eller ny arbetsgivare. Sökbeteende och arbetsvilja analyseras med hjälp av frågor och påståenden angående antalet timmar till arbetsökande och antalet arbetsgivarkontakter under den senaste tvåveckorsperioden, samt om det är viktigt att bo kvar på hemorten och att ett arbete minst motsvarar respondentens kvalifikationer. Dessutom används den så kallade WIS-skalan, vars syfte är att mäta subjektiv arbetsmotivation. WIS-skalan består av fem påståenden om förvärvsarbets betydelse och den varierar mellan 0–20, ju högre poäng desto mer arbetsmotiverad är individen (Warr m fl 1979).²

Välbefinnande mäts med hjälp av GHQ-skalan som är ett index bestående av tolv påståenden angående det psykiska välbefinnandet (Goldberg 1972). Indexet varierar från 0–36, ju högre värde desto sämre välbefinnande. Dessutom tillkommer frågor gällande det allmänna hälsotillståndet, syn på framtiden, upplevda jobbchanser, huruvida det är lätt eller svårt att få ekonomin att gå ihop och förekomst av arbetshandikapp (en individ definieras som arbetshandikappad om hon bedömer att hon har ett funktionshinder som väsentligt försvårar för henne att erhålla ett arbete). Graden av sociala kontakter indikeras av två frågor angående umgängesfrekvens i allmänhet samt hur stor andel av de närmaste vännerna som är arbetslösa. Personegenskaper inkluderar ålder, kön, medborgarskap, utbildning och utbildning i sökt yrke.

Sannolikheter för olika familjetyper att erhålla ett arbete

Som beskrevs i inledningen av denna artikel var andelen arbetslösa större bland ensam-

stående föräldrar än bland övriga familjekategorier under 1990-talet. Det genomsnittliga arbetslöshetsstalet för ensamstående med hemmaboende barn var 18 procent under åren 1992–95, vilket är dubbelt så högt som för de båda kategorierna av sammanboende. Om det även visar sig att ensamstående föräldrar har svårare än andra att komma tillbaka till arbete, och om det är möjligt att finna faktorer som kan förklara vad detta kan bero på, är det också möjligt att man hittat en del av förklaringen till varför denna kategori även löper större risk att drabbas av arbetslöshet i första läget. *Tabell 2* illustrerar hur stora andelar av de arbetslösa som fått ett arbete beroende av hur familjesituationen såg ut nästan två år tidigare. En individ definieras som ensamstående med barn när hon uppgivit att hon ej bor tillsammans med någon partner och har minst ett barn som bor hemma.

Resultaten visar att det är störst sannolikhet för att sammanboende med barn, och minst sannolikhet för att ensamstående med barn, har erhållit ett arbete. Det är cirka 42 procent bland den förstnämnda och 23 procent av den sistnämnda kategorin som har fått ett jobb, vilket innebär att chansen att erhålla ett arbete är nästan dubbelt så stor för sammanboende föräldrar, jämfört med ensamstående föräldrar. Separata analyser av män respektive kvinnor (resultaten redovisas ej i tabellform) visar att sannolikheten att ha erhållit ett jobb är något lägre

2. Dessa påståenden är: "Det är mycket viktigt för dig att ha ett förvärvsarbete", "Även om du vann en stor summa pengar skulle du förvärvsarbeta", "Du avskyr att vara arbetslös", "Du blir väldigt snabbt uttråkad om du inte har ett arbete att gå till" och "Bland det viktigaste som finns i livet är förvärvsarbete".

Tabell 2. Sambandet mellan familjetyp (sammanboende med eller utan barn samt ensamstående med eller utan barn) 1996 och arbetsmarknadsstatus (förvärvsarbetande, arbetslös, föräldraledig, studerande, pensionär, sjukskriven samt annat) 1997 (procent).

	Sambo med barn (N=489)	Sambo utan barn (N=329)	Ensam med barn (N=103)	Ensam utan barn (N=428)
<i>Arbetsmarknadsstatus</i>				
Förvärvsarbetande	42	34	23	33
Arbetslös	43	39	45	45
Studerande	7	8	19	15
Föräldraledig	4	2	5	1
Pensionär	1	12	2	4
Sjukskriven	2	2	3	2
Annat	1	3	3	1

för ensamstående pappor (17 procent, vilket innebär två av tolv) än för ensamstående mammor (24 procent).

Ensamstående med och utan barn har de högsta arbetslöshetstalen och sammanboende utan barn den lägsta andelen arbetslösa. Det övergripande intrycket är dock att skillnaderna, gällande andelen som fortfarande är arbetslösa, är små mellan de olika familjetyperna. Den enda kategori som avviker på ett märkbart sätt är sammanboende utan barn som har ett något lägre arbetslöshetstal än övriga kategorier. Vidare är det en betydligt större andel av ensamstående, och särskilt av ensamstående föräldrar, som studerar än bland sammanboende. Noterbart är att även om man inkluderar föräldralediga i kategorin förvärvsarbetande så är sannolikheten att erhålla ett arbete något lägre för ensamstående föräldrar än för ensamstående utan barn.

Tabell 2 visar alltså att sannolikheten för att erhålla ett arbete är lägst för ensamstående föräldrar och högst för sammanboende föräldrar, men när det gäller arbetslöshetsrisken är skillnaderna näst intill obefintliga. Att andelen arbetslösa inte är högre än vad den är bland ensamstående med barn kan

till stor del förklaras av att det är relativt många ur denna kategori som studerar, men också av att en relativt stor andel har blivit föräldralediga. Huruvida detta är önskvärda eller ej önskvärda tillstånd, det vill säga om det är en större andel av ensamstående föräldrar än vad det är bland andra familjetyper som i första hand valt att söka sig till dessa aktiviteter eller om det huvudsakliga skälet till att de studerar, är föräldralediga etc, är att de inte får något arbete, är svårt att uttala sig om i detta skede av analysen. Det är dock sannolikt att om den låga jobbchansen för ensamstående med barn beror på att en stor andel av denna grupp föredrar studier etc framför arbete, så borde detta visa sig i att fler ur denna kategori än bland övriga hade en relativt låg arbetsmotivation och jobbsökaraktivitet när de var arbetslösa. Det är bland annat detta som ska undersökas härnäst.

Förklaring till den låga jobbchansen för ensamstående föräldrar?

Om någon eller några av de hypoteser som formulerades tidigare delvis eller helt kan förklara varför ensamstående föräldrar har

Tabell 3. Personegenskaper, arbetsmarknadssituation, sökbeteende och arbetsmotivation, välbefinnande och framtidstro samt sociala kontakter för olika familjetyper när samtliga var arbetslösa 1996 (procent om inte annat anges).

	Sambo med barn	Sambo utan barn	Ensam med barn	Ensam utan barn
<i>Personegenskaper</i>				
Ålder (medelvärde)	38	43	36	32
Kön (man)	51	53	15	68
Ej nordiskt medborgarskap	15	5	5	7
Högskoleutbildning	10	9	7	9
Utbildning i sökt arbete	59	60	47	56
<i>Arbetsmarknadssituation</i>				
Arbetslöshetstid (dagar)	476	543	528	471
Har haft arbete	88	91	94	79
Arbete på gång	27	32	27	29
Arbetslöshet i kommunen	13,9	13,4	13,2	13,4
<i>Arbetsmotivation och sökbeteende</i>				
WIS (medelvärde)	16,1	15,4	16,3	15,9
Timmar till arbetsökande	4,6	4,4	5,3	4,7
Antal arbetsgivarkontakter	1,4	1,3	1,3	1,7
Viktigt att bo kvar	83	81	79	61
Viktigt att arbete motsvarar kvalifik.	56	54	53	60
<i>Välbefinnande och framtidstro</i>				
GHQ (medelvärde)	7,8	6,9	10,0	8,5
Dåligt allmänt hälsotillstånd	26	27	42	27
Arbetshandikapp	8	12	18	9
Lönlöst att söka arbete	40	46	43	38
Ängslig inför framtiden	40	29	54	39
Svårt att få ekonomin att gå ihop	24	16	49	22
<i>Socialt kontaktnät</i>				
Begränsat umgänge med vänner	22	26	16	9
Många arbetslösa vänner	24	20	33	26

den lägsta sannolikheten av samtliga familjekategorier att komma tillbaka från arbetslöshet till arbete, borde denna grupp bestå av en relativt stor andel som har svaga arbetsmarknadsmeriter, låg arbetsmotivation och sökaktivitet, lågt välbefinnande och liten framtidstro, dåligt kontaktnät samt/eller "negativa" personegenskaper, vid första undersökningstillfället. *Tabell 3* belyser sambandet mellan dessa faktorer och olika familjetyper när samtliga var arbetslösa 1996.

Den första hypotesen som ska testas i denna studie, gällande orsaker till den låga

jobbchansen bland ensamstående med barn, är huruvida detta kan förklaras av att ensamstående föräldrar i mindre utsträckning än andra besitter vissa individegenskaper som arbetsgivarna eftertraktar hos arbetssökande. Några av de variabler som samlats under beteckningen "personegenskaper" visar att det är ganska stora skillnader mellan olika familjetyper. För det första är det, som nämnts, betydligt vanligare att ensamstående med hemmaboende barn är kvinnor. Dessutom är det en lägre andel av denna kategori som har högskole-

utbildning och utbildning i det yrke de söker. Särskilt det sistnämnda kan mycket väl tänkas förklara varför ensamstående föräldrar har mindre chanser än andra familjekategorier att gå från arbetslöshet till förvärvsarbete.

Det finns lite stöd för hypotesen att ensamstående föräldrars relativt låga chans att få ett arbete är orsakad av att den nuvarande och tidigare arbetsmarknadssituationen är och har varit sämre för denna kategori, jämfört med andra familjekategorier. Visserligen har de i genomsnitt något fler arbetslöshetsdagar i bagaget än vad sammanboende med barn har, men resultaten visar också att de har något färre dagar i arbetslöshet än vad sammanboende utan barn har. Det är också en stor andel av de som är ensamstående med barn som har arbetat innan arbetslöshetsperioden, vilket indikerar att relativt många har arbetsmarknadserfarenhet. Dessutom är det en ungefär lika stor andel som bland övriga kategorier som säger sig ha ett arbete på gång. Inte heller procentalen gällande arbetslöshetsnivå i hemkommunen antyder att ensamstående föräldrar skulle vara värre utsatta än andra på grund av att de ofta bor på platser som har ett kärvt arbetsmarknadsläge.

Resultaten gällande arbetsmotivation och sökbeteende antyder att ensamstående med barn tenderar att vara minst lika angelägna att finna ett jobb som övriga kategorier. Medelvärdena på WIS-skalan indikerar att arbetsmotivationen är lika stark eller starkare, jämfört med övriga familjekategorier. Ensamstående föräldrar har även uppgivit att de lagt ner fler antal timmar den senaste tiden (5,3 timmar) på att söka arbete än vad övriga kategorier har gjort. Den enda familjekonstellation som har substantiellt fler arbetsgivarkontakter än ensamstående med barn är ensamstående utan barn. Om ensam-

stående föräldrar har en svagare vilja än andra att komma tillbaka till ett jobb borde de också ställa högre krav på potentiella jobb. *Tabell 3* visar dock att det inte är någon större andel av denna familjekategori, än vad det är bland övriga kategorier, som anser att ett tilltänkt jobb måste finnas på hemorten eller motsvara individens kvalifikationer. Procenttalen som indikerar hur viktigt det är att bo kvar på hemorten visar att den enda familjekonstellation som i högre utsträckning kan tänka sig att flytta är ensamstående utan barn, vilket är ett ganska väntat och logiskt resultat.

Hypotesen som bygger på antagandet att den låga jobbchansen bland ensamstående föräldrar kan förklaras av att dessa mår sämre och har en mer utsatt social situation än övriga får dock ett visst stöd. Värdena på GHQ-skalan är högst för ensamstående med barn, vilket antyder att de mår psykiskt sämre än andra. Samma mönster framträder när det gäller hur stora andelar det är som uppger att de har ett dåligt allmänhälsotillstånd och någon form av arbetshandikapp. Det är 42 procent av de ensamstående föräldrarna som uppger att deras allmänna hälsotillstånd inte är bra och 18 procent som säger att de är arbetshandikappade, vilket är betydligt större andelar än bland övriga familjetyper. Dessutom är det betydligt fler i denna kategori, än vad det är i andra kategorier, som har det svårt ekonomiskt och är ängsliga inför framtiden. Alla dessa resultat kan vara en indikation på att ensamstående med barn har ett lägre ekonomiskt, socialt och psykiskt välbefinnande och med anledning av detta också har det svårare än andra att hitta ett förvärvsarbete.

När det gäller storleken och "kvalitén" på det sociala kontaktnätet, och dess eventuella betydelse för chansen att finna ett arbete,

visar resultaten att det är vanligare med ett begränsat umgänge utanför familjen bland sammanboende än bland ensamstående. Detta innebär att denna typ av sociala problem inte är särskilt utmärkande för ensamstående föräldrar. Däremot finns det en tendens till att deras sociala umgängeskrets, i högre grad än övrigas kontaktnät, består av en stor andel arbetslösa vänner, vilket möjligen kan ha en negativ inverkan på chansen att finna ett arbete.

De hypoteser som får störst stöd mot bakgrund av ovanstående analyser är de som predicerar att de ensamstående föräldrarnas låga chans att finna ett arbete orsakas av att de är mindre kvalificerade vad gäller utbildning samt har ett lägre välbefinnande, jämfört med övriga kategorier. Nästa steg i analysen är att undersöka sambandet mellan familjesituation 1996 och jobbchans 1997 under kontroll för variabler som mäter personegenskaper, arbetsmarknadssituation, arbetsmotivation och sökaktivitet, välbefinnande och framtidstro, samt socialt kontaktnät 1996. Om det visar sig att alla eller några av kontrollvariablerna förklarar bort hela eller delar av den relativt låga chansen för utflöde från arbetslöshet till förvärvsarbete bland ensamstående föräldrar, antyder detta att dessa variabler helt eller delvis kan förklara detta fenomen. Däremot indikerar en oförändrat sannolikhet för att få ett jobb att själva familjesituationen – att vara ensamstående med barn – innebär lägre jobbchans eller, alternativt, att den låga chansen för ensamstående med barn att finna ett arbete kan förklaras av andra faktorer som inte är möjliga att kontrollera för i denna studie.

I *tabell 4* på nästa sida studeras sambandet mellan familjetyp år 1996 och chansen att ha fått ett arbete år 1997. Analyserna görs med hjälp av logistisk regression och

den beroende variabeln jobbchans är konstruerad på så vis att 1 står för att individen har fått arbete och 0 står för alla andra tillstånd. I likhet med *tabell 2* visar resultaten i modell 1 att samtliga kategorier har en signifikant lägre sannolikhet att komma tillbaka till förvärvsarbete, i relation till sammanboende föräldrar, och detta gäller särskilt för ensamstående med barn.

Modell 2 kontrollerar för personegenskaper och det visar sig att dessa förklarar en del av den lägre sannolikheten för ensamstående föräldrar att få ett arbete; koefficienten blir mindre negativ. Separata analyser av sambandet mellan familjetyp och jobbchans, kontrollerat för var och en av de variabler som ingår under rubriken personegenskaper, indikerar att det främst är utbildningsnivå som förklarar en del av ensamma föräldrars låga sannolikheten att erhålla ett arbete (dessa analyser resovisas ej). Tillsammans med resultaten i *tabell 3* bekräftar dessa resultat till viss del hypotes 2a.

När variablerna som avser att mäta arbetsmarknadssituationen före och under 1996 tillförs analysen i modell 3 sjunker den relativa sannolikheten för arbete något för ensamstående och sammanboende utan barn, samtidigt som jobbchansen för ensamstående med barn i stort sett förblir oförändrad, i förhållande till sammanboende med barn. Detta betyder att när arbetsmarknadssituationen före och under 1996 hålls konstant är sannolikheten för att ensamstående och sammanboende utan barn ska ha arbete 1997 ännu något lägre, jämfört med resultatet i modell 2. Däremot påverkas inte den relativa sannolikheten för ensamstående föräldrar i någon större utsträckning.

Som väntat, mot bakgrund av resultaten som presenterades i *tabell 3*, visar modell 4

att sannolikheten för ensamstående föräldrar att finna ett arbete inte påverkas av de variabler som mäter sökbeteende och arbetsmotivation. Koefficienten gällande ensamstående med barn är fortfarande cirka

-0,7, vilket indikerar en betydlig lägre sannolikhet än för sammanboende föräldrar att vara förvärvsarbetande. Detta antyder återigen att faktorer kopplade till sökaktivitet och vilja att få ett arbete inte kan för-

Tabell 4. Logistisk regression. Jobbchans 1997 för olika familjetyper 1996 efter kontroll för person-egenskaper, arbetsmarknadssituation, sökbeteende och arbetsmotivation, välbefinnande och framtidstro samt sociala kontakter 1996 (b-koefficienter).

	Modell 1	Modell 2	Modell 3	Modell 4	Modell 5	Modell 6
Familjetyper						
Ensam med barn	-0,364**	-0,588***	-0,654***	-0,639***	-0,585***	-0,624***
Ensam utan barn	-0,863***	-0,689**	-0,711**	-0,724**	-0,591*	-0,596*
Sambo med barn	-0,354*	-0,284(*)	-0,400*	-0,371*	-0,333(*)	-0,343*
(Sambo utan barn ref)	0	0	0	0	0	0
Kontrollvariabler						
<i>Personegenskaper</i>						
Ålder		-0,026***	-0,018**	-0,017**	-0,010	-0,012(*)
Kön (man)		0,311*	0,308*	0,321*	0,237(*)	0,237(*)
Ej nordiskt medborgarskap		-0,309	-0,118	-0,128	0,041	0,144
Högskoleutbildning		0,295**	0,314**	0,319**	0,279*	0,257*
Utbildning i sökt arbete		0,369**	0,378**	0,364**	0,394**	0,387**
<i>Arbetsmarknadssituation</i>						
Arbetslöshetstid (dagar)			-0,001***	-0,001***	-0,001***	-0,001***
Har haft arbete			0,117	0,160	-0,074	0,016
Arbete på gång			0,899***	0,910***	0,831***	0,827***
Arbetslöshet i kommunen (%)			-0,076***	-0,078***	-0,071*	-0,057**
<i>Arbetsmotivation och sökbeteende</i>						
WIS (medelvärde)				0,057***	0,056***	0,057***
Timmar till arbetssökande				0,005	0,003	0,005
Antal arbetsgivarkontakter				0,000	-0,004	-0,005
Viktigt att bo kvar				0,112	0,089	0,086
Viktigt att arbete motsvarar kvalifikationer				0,114	0,058	0,066
<i>Välbefinnande och framtidstro</i>						
GHQ (medelvärde)					0,011	0,013
Dåligt allmänt hälsotillstånd					-0,298(*)	-0,284(*)
Arbetshandikapp					-0,452(*)	-0,448
Lönlöst att söka arbete					-0,380**	-0,347*
Ängslig inför framtiden					-0,261(*)	-0,266(*)
Svårt att få ekonomin att gå ihop					-0,033	-0,022
<i>Socialt kontaktnät</i>						
Begränsat umgänge med vänner						-0,065
Många arbetslösa vänner						0,143*
Konstant	-0,330	-0,176	0,593	-0,598	-0,340	-0,816
R ² (Nagelkerke)	0,017	0,076	0,186	0,205	0,219	0,224

(*) p=0,1; *p=0,05; **p=0,01; ***p=0,001.

klara något av den relativt låga jobbchansen för ensamstående föräldrar.

Tabell 3 visade att det finns en tendens till att ensamstående med barn har ett sämre ekonomiskt och psykosocialt välbefinnande än vad andra familjekonstellationer har och att detta därmed skulle kunna vara en förklaring till varför denna kategori har en relativt liten chans att finna ett arbete. Modell 5 visar hur sambandet mellan familjetyp och jobbchans förändras när det kontrolleras för faktorer som mäter välbefinnande och framtidstro. När dessa variabler tillförs analysen blir koefficienten för ensamstående med barn mindre negativ, vilket indikerar att chansen för ensamstående föräldrar att få ett arbete ökar i relation till sammanboende föräldrar. Detta resultat, tillsammans med resultaten i *tabell 3*, verifierar hypotesen att faktorer relaterade till individens välbefinnande kan förklara en del av varför ensamstående med barn har lägre chans att få ett arbete än andra.

Tidigare analyser antydde också att ensamstående med barn, relativt sett, hade ett ganska begränsat umgänge utanför familjen och av de vänner de uppgav att de hade, var en stor andel arbetslösa. Dessa faktorer kan också tänkas påverka jobbchansen negativt. Modell 6 visar dock att koefficienterna förblir nästan oförändrade när variabler som mäter storlek och kvalitet på det sociala kontaktnätet tillförs analysen, vilket indikerar att dessa variabler inte bidrar till någon förklaring av den låga chansen för arbete bland ensamstående föräldrar.

Sammanfattning och diskussion

I inledningen diskuterades bland annat arbetslöshetsrisker för olika grupper av människor. Resultaten gällande andelen arbetslösa i olika familjetyper visade att

ensamstående, och särskilt ensamstående med barn, bestod av en betydligt högre andel arbetslösa, jämfört med sammanboende. Dessutom indikerade resultaten i *tabell 2* att ensamstående föräldrar som är arbetslösa har en betydligt lägre chans att erhålla ett arbete än vad som är fallet för andra familjekonstellationer. Mot bakgrund av detta var huvudsyftet med denna studie att undersöka vilka faktorer som kan förklara den låga sannolikheten för ensamstående med hemmaboende barn att erhålla ett jobb. Diskussionen gällande teoretiska förklaringar till arbetslöshet och jobbchanser mynnade ut i formulerandet av följande hypoteser. Ensamstående föräldrar har mindre chans än andra att finna ett arbete på grund av att de:

- a) består av en stor andel med personegenskaper som ej eftertraktas av arbetsgivare,
- b) har sämre arbetsmarknadssituation,
- c) har svagare arbetsmotivation och söker arbete mindre aktivt,
- d) har ett sämre välbefinnande och mindre framtidstro, samt
- e) har ett sämre kontaktnät.

Dessa hypoteser skulle helt eller delvis kunna förklara varför ensamstående med barn har mindre chans än andra att få ett jobb.

Analyserna gällande vilka faktorer som kan förklara ensamstående föräldrars sämre jobbchanser verifierar till viss del hypoteserna a och d, men däremot får hypoteserna b, c och e inget stöd. Dessa slutsatser grundar sig på följande resultat. Resultaten i *tabell 3* visar att ensamstående med barn har ett sämre välbefinnande och lägre utbildning än övriga kategorier. När det gäller faktorer kopplade till sökaktivitet och arbetsmotivation samt hur arbetsmarknadssituationen såg ut strax innan och under 1996, finns inga markanta skillnader. De skillnader som

finns gällande arbetsmotivation och sökaktivitet pekar på att viljan att få jobb snarare är starkare än svagare bland ensamstående föräldrar, i förhållande till övriga familjekonstellationer. Vidare visar analyserna i *tabell 4* att variablerna som mäter välbefinnande och framtidstro samt personegenskaper ökar ensamstående föräldrars jobbchans, i jämförelse med sammanboende föräldrar. Detta stödjer också hypoteserna a och d. De övriga variablerna bidrar inte med någon förklaring till varför ensamstående med barn har svårare än andra familjekonstellationer att finna ett arbete.

En alternativ förklaring till den relativt sett låga jobbchansen bland ensamstående föräldrar är att de oftare än andra föredrar andra verksamheter, som t ex studier eller föräldraledighet, före förvärvsarbete. Denna förklaring får ett visst stöd i *tabell 2* som visar att det, trots den låga jobbchansen bland ensamstående med barn, inte är en större andel av denna kategori än bland övriga kategorier som är arbetslösa. Där emot är det relativt många ensamstående föräldrar som studerar eller är föräldralediga. Det som talar emot denna förklaring är att arbetslösheten, generellt sett, är hög bland ensamstående med barn och att jobbsökaraktiviteten och motivationen att förvärvsarbete är hög bland individer tillhörande denna kategori. Trots dessa ganska starka motargument kan inte resultaten i denna undersökning förkasta möjligheten att den låga chansen för ensamstående föräldrar att få ett arbete, åtminstone delvis, kan bero på att de i högre utsträckning än andra familjekategorier i första hand söker sig till andra verksamheter än till förvärvsarbete.

Vid sidan av detta finns det, som nämnts tidigare, andra hypotetiska förklaringar till den låga jobbchansen för ensamstående

med barn som inte har varit möjliga att testa i denna undersökning. En sådan förklaring hänger samman med arbetsgivarnas attityder till individer, oftast kvinnor, som lever ensamma med huvudansvar för ett eller flera barn. Kanske är de rädda för att dessa inte har samma möjligheter som andra att ställa upp på övertids- och kvällsarbete. Dessutom är risken stor att de kommer att behöva vara hemma med sjuka barn under återkommande perioder. Det är också tänkbart att det signifikanta sambandet som kvarstår i den multivariata analysen orsakas av att skattesystemens och/eller socialbidragens utformning gör att det inte är ekonomiskt lönsamt att arbeta för många ensamstående med barn. Den sistnämnda hypotesen motsägs dock, åtminstone till viss del, av resultaten gällande arbetsmotivation och sökaktivitet som indikerade att det finns en stark arbetsvilja i denna kategori.

Till slut kan det även diskuteras vad resultaten i denna studie gällande sannolikheten för ensamstående föräldrar att er hålla ett arbete kan tillföra när det gäller förståelsen av de höga arbetslöshetsstapet för denna kategori. Den tidigare forskningen har ofta fokuserat på liknande orsaksfaktorer oavsett om det gäller förklaringar till arbetslöshet eller jobbchanser. Det är sannolikt att de förklaringar som förts fram, och till vissa delar fått empiriskt stöd, i denna studie gällande jobbchanser bland ensamstående föräldrar också är relevanta för förståelsen av den höga arbetslöshetsnivån bland ensamstående med barn. Faktorer som välbefinnande och utbildning är ofta av avgörande betydelse för om en individ ska kunna behålla fotfästet på den reguljära arbetsmarknaden eller ej. Den empiriska prövningen av huruvida dessa faktorer även kan bidra till att förklara den höga arbetslöshetsrisken för ensamstående för-

äldrar överlämnar jag dock med varm hand till den framtida forskningen att belysa.

Litteratur

- Bakke E (1933) *The Unemployed Man*. Nisbet, London.
- Bolinder M (1999) "Sökbeteendets betydelse för chansen att hitta ett arbete" *Arbetsmarknad & Arbetsliv*, årg 5, nr 1, 45-62.
- Devine T J & Kiefer N M (1991) *Empirical Labour Economics*. Oxford University Press, New York.
- Goldberg D P (1972) *The Detecting of Psychiatric Illness by Questionnaire. A Technique for the Identification and Assessment of Non-psychotic Psychiatric Disease*. Oxford University Press, Oxford.
- Holmlund B (1998) "Unemployment Insurance in Theory and Practice" *Scandinavian Journal of Economics*, vol 100, s 113-141.
- Jahoda M, Lazarsfeld P F & Zeisel H (1971) *Marienthal, the Sociography of an Unemployed Community*. Aldine-Atherton, Chicago.
- Kessler R C, Turner B J & House J S (1989) "Unemployment, Reemployment, and Emotional Functioning in a Community Sample" *American Sociological Review*, vol 54, s 648-657.
- Korpi T (1994) *Escaping Unemployment – Studies in the Individual Consequences of Unemployment and Labour Market Policy*. Swedish Institute for Social Research, nr 24, Dissertation Series, Stockholm.
- Layard R, Nickel S & Jackman R (1994) *The Unemployment Crises*. Oxford University Press, Oxford.
- Nordenmark M (1999a) *Unemployment, Employment Commitment and Well-being. The Psychosocial Meaning of (Un)employment among Women and Men*. Doktorsavhandling, Sociologiska institutionen, Umeå universitet.
- Nordenmark M (1999b) "Non-financial Employment Motivation and Well-being in Different Labour Market Situations – A Longitudinal Study" *Work Employment and Society*, vol 13, nr 4, s 601-620.
- Nordenmark M & Strand M (1999) "Towards a Sociological Understanding of Mental Well being among the Unemployed – The Role of Economic and Psychosocial Factors" *Sociology*, vol 33, nr 3, s 577-597.
- Radetzki M (1996) *Klarspråk om arbetslöshet*. SNS Förlag, Stockholm.
- SCB (1999) "Arbetskraftundersökningarna".
- Warr P, Cook J & Wall T (1979) "Scales for the Measurement of some Work Attitudes and Aspects of Psychological Well-being" *Journal of Occupational Psychology*, vol 52, s 129-148.
- Warr P, Jackson P R & Banks M (1988) "Unemployment and Mental Health: Some British Studies" *Journal of Social Issues*, vol 44, s 47-68.
- Åberg R (1997) "Är stigande jämviktsarbetslöshet huvudproblemet på arbetsmarknaden" *Ekonomisk Debatt*, nr 1, s 25-35.
- Åberg R (1999) "Equilibrium Unemployment, Search Behaviour and Unemployment Persistence" *Cambridge Journal of Economics*, under utgivning.
- Åberg R, Strandh M, Nordenmark M & Bolinder M (1997) "Arbetslöshet i goda och dåliga tider" I *Välfärd och ojämlikhet i 20-årsperspektiv 1975-1995*, rapport nr 91, SCB, Stockholm.